

Vapaaehtoinen pelastuspalvelu toimintakertomus 2011

SPR

Jouko Lehtisalo, SPR

Eero Pykäläinen, SPR

2011

Taina Keinänen, SPR

Vapaaehtoinen pelastuspalvelu toimii viranomaisen tukena

Vuonna 1964 perustettu Vapaaehtoinen pelastuspalvelu (Vapepa) on 49 kansalaisjärjestön yhteenliittymä, jonka toiminnan pääperiaate on tukea viranomaisia heidän pyynnöstään. Vapaaehtoisten muodostamat hälytysryhmät toimivat pääosin etsintä- ja ensihuoltotehtävissä, näiden lisäksi on muun muassa muonitusta ja liikenteenohjausta. Ensihuoltotehtävissä henkisen tuen osuus on kasvava.

Vapaaehtoinen pelastuspalvelu koostuu 15 maakuntatoimikunnasta ja yli 100 paikallistoimikunnasta. Valtakunnallisesti hälytysryhmiä on mukana toiminnassa reilut 1200. Vapepan toiminta perustuu jäsenjärjestöjen ylläpitämiin toimintaryhmiin ja näiden hälytysvalmiuteen. Vuonna 2011 Vapepan valtakunnallisen valmiustietokannan mukaan suurin osa hälytysryhmistä on koulutautunut ja varustautunut etsintä-, ensiapu-, kuljetus-, muonitus- sekä henkisen ensiavun tehtävissä.

Vapepan hälytykset 2011: yhteensä 349 tilannetta

Tilastolähde: Vapepan valmiustietokanta

Haasteita vuodelle 2012: lisää näkyvyyttä ja yhteistyötä

Vapaaehtoisen pelastuspalvelun toiminta on vahvistunut vuoden 2011 aikana. Vaikka harrastuksiin käytettävissä olevan vapaa-ajan sanotaan olevan kortilla, on Vapepa-toiminnassa ollut vapaaehtoisia riittävästi. Vaikka Vapepa-yhteenliittymä on tarjonnut tukeaan viranomaisille jo lähes 50 vuoden ajan, kaipaa toimintamme nykyistä parempaa näkyvyyttä ja tunnettuutta.

Vuoden loppuun osuneet voimakkaat myrskyt asettivat viranomaisten toimintavalmiuden äärimmäiselle koetukselle. Vapepa oli monin paikoin toimintavalmiina, mutta kutsuja tehtäviin saatiin odottaa muutamaa paikkakuntaa lukuunottamatta. Tämä herättikin kysymyksiä, tietävätkö viranomaiset Vapepan käytettävyyden ja osaamisen, onko viranomaisilla aidosti kiinnostus yhteistyöhön Vapepan kanssa ja onko onnettomuustilanteissa Vapepalle todellisuudessa olemassa paikka valmiussuunnitelmassa ja toimintakentällä. Myrskyt herättivät pohdintoja, voiko Vapepa lähteä omatoimisesti hälytystehtävään, kun apua tarvitaan?

Valmiustietokannan mukaan jäsenjärjestöistä Suomen Punaisella Ristillä on eniten hälytysryhmiä valmiudessa (kaikkiaan 243), jonka lisäksi metsästysjärjestöillä on erittäin vahva hälytysryhmävahvuus, 142 ryhmää. Toisaalta WWF:llä on henkilömäärässä mitattuna suurin hälytysryhmä 5.000 ryhmäläisellään. Kaikkiaan Vapepassa toimii yli 20.000 ihmistä.

Vapepa-toiminnan kokonaiskoordinaatiovastuu on Suomen Punaisella Ristillä, sen lisäksi vesialueiden onnettomuuksissa vapaaehtoisia koordinoi Suomen Meripelastusseura ja ilmailutoiminnassa koordinaatio on Suomen Lentopelastusseuralla.

Koordinaatiotyö on valmiuden ja varautumisen ylläpitämistä, koulutusta, kehittämistä ja tiedottamista viranomaisille, vapaaehtoisille ja jäsenjärjestöille. Keskeistä koordinaatiossa on viranomaisyhteistyö, osallistuminen yhteistoiminnan ja valmiuden suunnitteluun ja harjoitteluun.

Uusia vapaaehtoisia otetaan Vapepan toimintaan mielihyvin mukaan. Hälytysryhmiin voi liittyä, kun kuuluu johonkin Vapepan jäsenjärjestöön. Lisätietoja voi kysyä jäsenjärjestöistä sekä alueen valmiuspäälliköltä. Yhteystiedot löytyvät osoitteesta www.vapepa.fi ja tämän lehden takasivulta.

Näitä kysymyksiä mietitään eri työryhmissä vuoden 2012 aikana. Tavoitteena on aina olla mottomme mukaisesti "Lähimmäisen apuna ja viranomaisen tukena".

Vapepan hälytystoimintaan on vuosittain kuulunut 300–400 tehtävää koko valtakunnassa. Tehtävien määrään vaikuttavat monet tekijät, joista tärkein on: kuinka viranomaiset hälyttävät meidät. Mikäli haluamme vaikuttaa tähän, on meidän entistä tiiviimmin tehtävä yhteistyötä viranomaisten kanssa. Tämä tarkoittaa käytännössä yhteisesiintymisiä ja yhteistoimintaharjoituksia, jotta viranomaiset voivat vakuuttua vapaaehtoisten osaamisesta.

Erityisen ilahduttavaa on, että vuoden 2011 aikana järjestöjen aktiivisuus ja osallistuminen vahvistui kaikilla toimikuntatasoilla, järjestöt ovat ottamassa roolin ja vastuun toiminnasta, niin kuin se on johtosäännössä mahdollistettu. Myös maakuntatoimikuntien puheenjohtajien rooli toimikuntien luottamushenkilöinä on vahvistunut. Vapepan tulevaisuutta pohtinut ja työstänyt Tulevaisuustyöryhmä on saanut eri tilaisuuksissa kuulla teiltä vapaaehtoisilta näkemyksiä ja odotuksia siitä, millainen Vapepa on 2020: keitä me olemme, mitä me teemme ja kenen kanssa toimimme.

Kiitos kaikille vapepalaisille, kiitos myös palautteistanne. Vapepa on juuri sellainen, millaiseksi me sen yhdessä rakennamme! Meillä on hyvät yhteistoiminnan eväät.

Jari Honkanen
Vapepa-koordinaattori
Suomen Punainen Risti

Puheenjohtajan tervehdys

VAPEPA:n pelastuspalvelu on vakiinnuttanut asemansa toimivana etsintä- ja ensihuolto-organisaationa. Kansalaisille ehkä parhaiten ovat jääneet mieleen kadonneiden etsinnät, joissa Vapepan aktiivit ovat olleet mukana. Yhtä lailla myrskyt ja epätavalliset sääolosuhteet ovat tehneet Vapepan työtä tunnetuksi. Viime tapaninpäivän myrsky ja sen aiheuttamat pitkät sähkökatkokset toivat taas kerran konkreettisesti esille, kuinka tärkeä voimavara vapaaehtoiset ovat yhteiskunnan kriisitilanteissa. Viranomaisten käsiparit kun eivät yksinkertaisesti riitä. Vaikuttaa siltä, että ilmastomuutoksen myötä olemme saaneet epätavalliset sääät myrskyineen ja tulvineen jatkuvaksi riesaksi. Tähän joudumme entistä paremmin varautumaan.

Vapepa on 49 järjestön yhteenliittymä, jonka piirissä toimii tuhansia vapaaehtoisia. Uusia järjestöjä on liittynyt jäseneksi myös aivan viime aikoina. Järjestömme on hyvä osoitus siitä, ettei talkoohenki, auttamisenhalu ja lähimmäisestä välittäminen ole kadonnut Suomesta mihinkään.

Eri asia on, miten hyvin viranomaiset eri puolilla Suomea tuntevat Vapepan kenttää ja sen tarjoamia mahdollisuuksia muualla maassa. Etenkin kasvukeskuksissa viranomaisilla saattaa syntyä käsitys, ettei vapaaehtoisten tukea tarvita, eikä heidän asiantuntemukseensa luoteta. Toisaalta omilla kulmillaan, maakunnissa ja kunnissa vapepalaiset tekevät koko ajan työtään tekojen kautta tunnetuksi.

Viime vuosien suuntaus on ollut se, että niin sanottu kolmas sektori on nousemassa merkittäväksi toimijaksi monen viranomaisen toiminnan tukena, ja jopa toimimaan rinnan viranomaisen kanssa. Suuntaus tuntuu vahvistuvan, varsinkin kun viranomaiset kamppailevat vähäisten määrärahojen kanssa. Tällöin vapaaehtoiset voidaan nähdä syntyvien aukkojen paikkaajina. Mutta näin ei voi olla, että vapaaehtoiset hoitaisivat viranomaistehtäviä. Viranomaisilla on aina se vastuu, jonka laki niille määrää. Me vapaaehtoiset tuemme viranomaisia. Tämä näkökulma on hyvä pitää mielessä, kun sisäministeriössä laaditaan uutta sisäisen turvallisuuden ohjelmaa.

Valmiuden kannalta katsottuna vapaaehtoiset toimivat jo nyt turvallisuusvalistajina. Useilla järjestöillä on oman alansa turvallisuuskampanjoita, joita suunnataan muun muassa eri ikäryhmille. Valistustyötä eli turvallisuusviestintää tehdään jo alakouluista alkaen, harjoitellaan koulurakennuksesta poistumista, hätäpuhelun soittamista, tulen käyttöä. Toiminnasta enemmän kiinnostuneille on tarjolla koulutusta ja harrastustoimintaa, esimerkkinä mainittakoon vapaapalokunnat, partio, koirajärjestöt, maanpuolustusjärjestöt, naisjärjestöt ja niin edelleen.

Vapepan vahvuutena on kädet, jalat, silmät – joukkovoima, joka vapauttaa viranomaiset toimimaan heidän omilla toimitiloillaan ammattitaitoa vaativissa tehtävissä, ja tässä tarjoutuu meille vapaaehtoisille mahdollisuus tehtäviin, jotka eivät sisällä viranomaisvastuuta. Kaiken lisäksi jatkuvasti koulutamme väkeä toimimaan johdonmukaisesti, järjestäytyneesti ja johdettuina erilaisissa tehtävissä.

Järjestöjen tekemä ennaltaehkäisy- ja valistustyö ovat myös kriisinkestävyyden ensimmäisiä askeleita, valistuneina kansalaisina osaamme aloitteellisesti toimia haasteellisemmissakin arkipäivän tilanteissa. Ymmärrämme myös tapahtumien syy- ja seuraussuhteita paremmin ja näin osaamme jo ennalta varautua tilanteisiin, johon onnettomuus voi johtaa, tai osaamme toimia niin, ettei tilanne ainakaan pahene. Mitä tutumpia ja harjoitellumpia tilanteet ja niissä toimiminen ovat, sitä vähemmän onnettomuustilanteet saavat aikaan levottomuutta.

Vapepa on eurooppalaisittainkin merkittävä yhteenliittymä. Tällaista kymmenien järjestöjen joukkoa ei muualta tapaa. Haasteena on löytää erilaisille toimijoille kylätoiminta-aktiiveista luonnonsuojelijoihin omaan osaamiseen sopivaa mielekästä tekemistä. Tätä olemme strategiassamme koettaneet kirkastaa: Vapepassa on kaikille siihen liittyneille tilaa toimia ja vaikuttaa.

Kuva: Pentti Hokkanen / Suomen Punainen Risti

Hannele Pokka
Vapepan puheenjohtaja

Vapaaehtoiset autoivat lähes 3000 ihmistä vesillämme

Meripelastusseuran vapaaehtoiset hälytettiin viime vuonna pelastus- ja avunantotehtäviin 1 356 kertaa. Apua vesillä sai yhteensä 2 868 ihmistä ja 1 132 alusta. 27 ihmistä pelastettiin todennäköiseltä menehtymiseltä.

Reilussa kolmessasadassa tehtävässä oli kyse vesiliikenneonnettomuudesta, kuten aluksen karilleajosta, törmäyksestä, kaatumisesta, mies yli laidan -tilanteesta tai tulipalosta aluksella. Etsintä- ja ensihoitotehtäviä sekä palonsammutuksia maissa suoritettiin yhteensä 120. Loput olivat avunanto- ja vahingontorjuntatehtäviä. Näiden lisäksi paikalliset meripelastusyhdistykset hoitivat lähes viisisataa turvavene- ja valistustehtävää erilaisissa tapahtumissa ympäri maata.

Kiireisintä aikaa meripelastajille oli keskikesä juhannuksesta heinäkuun loppuun, jona aikana suoritettiin noin sata tehtävää viikossa. Avun tarpeessa oli useimmiten alle 15-metrinen moottorivoimalla kulkeva huvivene, jonka matkan keskeytti tekninen vika tai kuljettajan merimiestaidollinen virhe.

Uusia aluksia

Meripelastusseura vastaanotti touko-kesäkuussa yhdeksän uutta PV2 -luokan nopeaa, itsenäisenä yksikönä toimivaa pelastusvenettä. Alukset sijoitettiin Espooseen, Kotkaan, Lahteen, Pyhäjärvelle, Porkkilaan, Tammisaareen, Joensuuhun, Raumalle ja Valkeakoskelle.

Uusi PV2 on noin kahdeksan metriä pitkä ja kolme metriä leveä, ja sitä käyttää 2–3 hengen miehistö. Meripelastus- ja ensiapuvälineiden lisäksi alus on varustettu palo- ja tyhjennyspumppulla.

Elokuun alussa Seura tilasi kolme PV3-luokan meripelastusvenettä Mobimar Oy Ltd:ltä. Hankinnan kokonaisarvo on noin 1.900.000 euroa. Veneet sijoitetaan vuoden 2012 aikana Jyväskylään, Naantaliin ja Tampereelle.

Tiivistä koulutusta

Meripelastusseura koulutti vuonna 2011 noin 400 vapaaehtoista meripelastajaa 34 eri kurssilla, koulutusvuorokausia kertyi lähes 1000. Lisäksi jokaisella asemapaikalla miehistön osaamista kehitettiin ja ylläpidettiin viikoittaisilla harjoituksilla ja koulutuksilla.

Seuran koululaiva Jenny Wihuri teki toukokuussa kansainvälisen koulutuspurjehduksen SAREX-meripelastusharjoitukseen Tanskaan sekä kesän aikana kaksi koulutuspurjehdusta kotimaassa.

Bågaskärin toimintakeskus

Kaudella 2011 Bågaskärin toimintakeskuksessa järjestettiin 16 Seuran omaa meripelastuskurssia ja koulutustilaisuutta; perusturva-, pelastustekniikka- ja etsintä- ja pelastuskursseja sekä nuorisokurssi, kone-mestarikurssi ja kurssikouluttajaseminaari. Lisäksi keskuksessa pidettiin viisi eri viranomaisten kurssia ja koulutustilaisuutta. Koulutustoiminnan lisäksi saarelle järjestettiin kaikkiaan 50 erilaista vierailua, ja rekisteröityjä kävijöitä oli yli 2000.

Bågaskärin päälaituri uusittiin kesäkuussa 2011. Satamassa on nyt 180 metriä laituritilaa ja 9 poijupaikkaa. Sataman uusimisen myötä Bågaskär tarjoaa myös entistä paremman turvasataman veneilijöille.

Kansainvälistä toimintaa

Meripelastusseura ja Eesti Vabatahtlik Mere- ja Järvepääste jatkoivat yhdessä Viron vapaaehtoisen meripelastustoiminnan kehittämistä. Alkusyksyllä käynnistynyt hanke keskittyy vapaaehtoisten meripelastajien kouluttamiseen. Hankkeeseen osallistuu seitsemän meripelastusasemaa Virossa ja neljä Suomesta.

Toukokuussa käynnistyi kolmevuotinen suomalais-venäläinen meripelastushanke, joka edistää meriturvallisuutta kehittämällä vapaaehtoista meripelastustoimintaa Itäisellä Suomenlahdella. Hankkeen tavoite on lisätä meriturvallisuutta sekä parantaa valmiuksia ympäristövahinkojen torjuntaan.

www.meripelastus.fi

Kuva: Jouko Lehtisalo, SPR

Toiminnanohjausjärjestelmä käyttöön

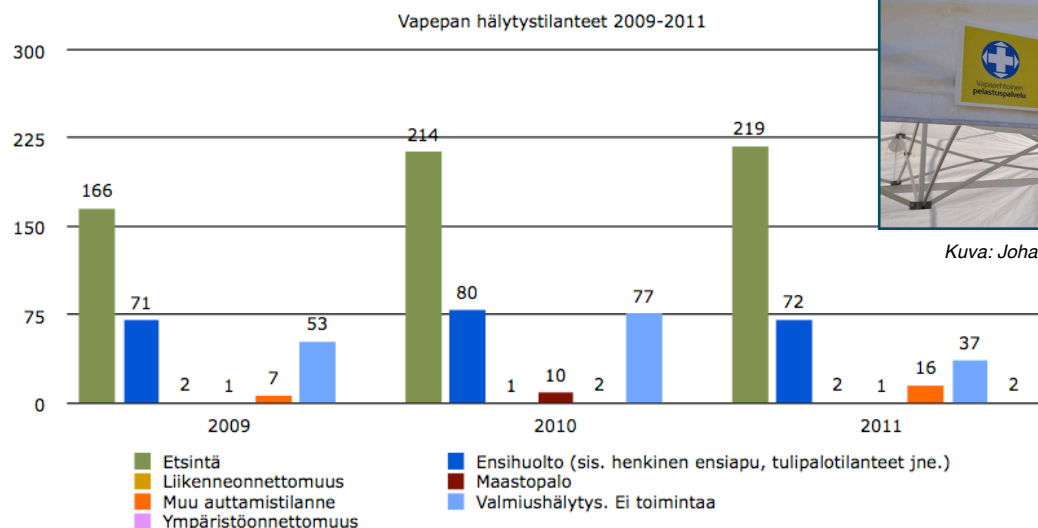
Suomen Lentopelastusseura teki alkuvuodesta 2011 sopimuksen Meripelastusseuran kanssa liittymisestä Meripelastusseuran toiminnanohjausjärjestelmään (TOJ). Uuden TOJ-järjestelmän muutostyöt aloitettiin tammi-kuussa ja järjestelmä otettiin käyttöön vappuna. Uusi järjestelmä toi mukanaan muun muassa täysin uusitut raportointipohjat SAR- ja palolentoihin. Järjestelmän kehitystyö jatkuu edelleen, ja sen arvioitu valmistumisaika on keväällä 2012. Tämän jälkeen seuralla on käytössään yhtenäinen ja interaktiivinen tietojärjestelmä koulutusrekistereineen ja aineistoinen ammattitaidon ja lentoturvallisuuden ylläpitämiseen ja tehostamiseen. Vuoden aikana järjestettiin kymmenen koulutustilaisuutta, joihin osallistui noin 500 henkilöä. Lisäksi järjestettiin paikallisia tukikohtaharjoituksia.

Ensihuoltoon uusi määritelmä ja tarkennettu sisältö

Keskustoimikunnan nimeämä ensihuoltotyöryhmä sai työnsä päätökseen keväällä 2011. Työryhmän tehtävänä oli määritellä ensihuollon sisältö ja ensihuoltoon kuuluvat tehtävät, toimijat sekä sidosryhmät mutta myös tarkastella ensihuoltokoulutuksen tarpeita ja kirjata kehittämistarpeet. Työryhmätyöskentelyn tavoitteena oli selkiyttää ensihuolto -käsitettä ja suunnata koulutuksen kehittämistä. Työryhmän esityksen pohjalta keskustoimikunta hyväksyi kevään kokouksessaan ensihuollolle uuden määritelmän sekä tarkistetun sisällön. Tavoitteena on tulevaisuudessa päästä hälytystoiminnassa ja koulutuksissa valtakunnallisesti yhtenäisempään käytäntöön.

www.lentopelastus.fi

Paljon muutakin kuin etsintäjärjestö - tilastot kertovat

Kuva: Johanna Lassy-Mäntyvaara, SPR

Tehtävät tilastojen takana:

Etsintätehtävät ovat Vapepan hälytystoiminnan selkäranka ja käyntikortti. Etsintätehtävät ja niiden saama julkisuus ovat vaikuttaneet siihen, että Vapepa on mielletty etsintäjärjestöksi. Vapaaehtoisillamme on kuitenkin paljon eri alojen osaamista. Kolmen vuoden vertailuajana ensihuollon tehtävien määrä on pystynyt melko samana, mutta sitä edeltävään aikaan verrattuna ne ovat kasvaneet. Ensihuoltoon kuuluvat henkisen tuen hälytykset ovat vakiinnuttaneet asemansa Vapepan toiminnassa. Myös viranomaiset tuntevat vapepalaisten henkisen tuen osaamisen.

Hälytystehtävissä tarvittavan osaamisen kouluttamiseksi tilastointia on kehitettävä. Ensihuollon tehtävät on jatkossa tarpeen yksilöidä, samoin kuin "muu auttamistilanne" -kohtakin.

Turvallisuusmessuilla.
Kuva: Anna Vuorinen
Suomen Punainen Risti

Vapepan koulutustoiminta 2011

- **Uusia** valmiuskouluttajakouluttajia valmistui etsintään, ensihuoltoon ja viestiin.
- **Lapissa** jatkettiin MSO-etsinnän (Monitoring and Searching Operations) pilotointia yhdessä poliisin kanssa.
- **Maastojohtajakoulutus** järjestettiin ensimmäisen kerran yhtenäisellä tavalla samanaikaisesti Räyskälässä ja Oulussa. Kokeilu todettiin toimivaksi ja sama malli otetaan käyttöön jatkossa koko valtakunnassa.

- **Uusia** Vapepa-johtajia koulutettiin noin 20 yhteistyössä Pelastusopiston kanssa.
- **Koulutuksissa** huomioidaan vapaaehtoisten jaksaminen aiempaa paremmin.

Vapepan ensihuoltotehtävät (mm. henkinen tuki, majoitus ja muonitus) ovat lisääntyneet viime vuosina. Kysymme SPR:n Satakunnan valmiuspäällikkö Kari Petäjältä, mitä Satakunnassa on tehty, kun nämä ensihuollon tehtävät ovat kivunneet jo perinteisten etsintätehtävien tasolle.

1. Miksi ensihuollon hälytystehtävät ovat lisääntyneet?

SPR:n kotimaanavun hälytysjärjestelmä yksinkertaistettiin ja henkisen tuen hälytysryhmätoiminnan sekä kotimaanavun yhteistyötä lisättiin. Pääsääntöisesti hälytykset ensihuollon tehtäviin tulevat Satakunnan sosiaalipäivystäjän kautta tai Satakunnan keskussairaalan kriisiryhmältä.

2. Mitä työtä on tehty sen eteen, että on päästy tähän tilanteeseen?

SPR:n osastojen valmiussuunnitelmat tarkistettiin 2010 – 2011. Valmiussuunnitelmien kautta saatiin SPR:n osastot täyttämään Vapepan hälytyskortit, jotka liitettiin Vapepan valmiuspäivystysjärjestelmään.

Satakunnan piirin alueelle rakennettiin viisi henkisen tuen hälytysryhmää, jotka aloittivat toimintansa 1.6.2010.

Nyt osa näistä ryhmistä toimii koko ensihuollon osa-alueilla. Tavoitteena on, että vuonna 2013 meillä ei ole enää henkisen tuen hälytysryhmiä vaan kaikki ryhmät ovat ensihuollonryhmiä ja toiminta kattaa maantieteellisesti koko piirin alueen.

3. Miten on rakennettu yhteistyötä viranomaisten kanssa?

Toteutettiin massiivinen tiedotusoperaatio kaikille Satakunnan pelastuslaitoksen työvuoroille, työvuoro kerrallaan. Pidettiin yhteispalaverit sosiaalipäivystäjien kanssa sekä yhteisiä palavereita ja koulutuksia Satakunnan keskussairaalan kriisiryhmän kanssa. Suurin asia on ollut ensihuollon ja SPR:n kotimaan avun hälytystoiminnan järjestäminen yhden numeron taakse.

1.6.2010 laadittiin koko Satakunnan maakuntaa koskeva sopimus henkisen ensiavun hälytystoiminnan järjestämisestä sekä vastuulääkärin tuesta ja tiedotusavusta Satakunnan kuntien sosiaali- ja terveystoimiin.

Onnistuneet hälytystehtävät ja auttamistilanteet sekä yhteiset koulutukset ovat tuoneet uskottavuutta SPR:n ja Vapepan toimintaan muillakin osa-alueilla kuin etsinnässä.

4. Mitä uusien ryhmien perustaminen on tuonut tullessaan?

Olemme saaneet lisää uusia henkilöitä mukaan. Ryhmät toimivat SPR:n ensihuollon ja henkisen tuen hälytysryhminä. Ryhmiin kuuluu jäseniä VPK:n naisjaostoista, Martoista, Mielenterveysseurasta, SPR:n ensiapuryhmäläisistä ja heidän ystävistään. Yhteistyö SPR:n osastojen ja muiden järjestöjen välillä on lisääntynyt. Kaikki SPR:n osastot ovat tietoisia Vapepan ja SPR:n valmiudesta omalla alueellaan vaikka omat resurssit eivät riittäisikään.

5. Millaisiin ensihuollon tehtäviin ryhmiä on hälytetty vuoden aikana?

SPR:n kotimaanavun tehtävät, hälytykset pelastusviranomaiselta ja sosiaalipäivystyksestä.

Pääsääntöiset tehtävät ovat olleet majoitus, muonitus, vaatetus, henkinen tuki – ohjaus ja neuvonta. Henkisen tuen tehtäviä on ollut laidasta laitaan: esimerkiksi omaisten tukeminen palokuolemassa, nuoren opiskelijan kuolema jossa henkistä tukea annettiin sekä koulussa että opiskelijan kotipaikkakunnan nuorille. On tuettu perhettä itsemurhatilanteessa ja avustettu poliisia kuolinviestin viennissä. Onpa mukana myös neuvontaa ja ohjausta ammattiavun piiriin perheen pojan jouduttua paloittelumurhan uhriksi. Yhtenä esimerkkinä oli myös perheen tuki vakavan sairastapauksen jälkeen, jolloin käytettiin SPR:n Katastrofirahastoa perheen auttamiseksi.

Esimerkki: näin toimittiin

Perheen koti tuhoutui tulipalossa

Pääsiäisenä pitkäkäperjantain aamuna paloi Satakunnassa omakotitalo. Perhe pelastui palosta ulos ilman päällysvaatteita, sukkia ja kenkiä. Sairaankuljetus siirsi perheen ensiapupäivystykseen savukaasujen hengitysriskin vuoksi. Perhe kotiutettiin iltapäivällä. Sosiaaliviranomainen hälytti valmiuspäivystyksen välityksellä SPR:n Porin osaston kotimaanavun yhdyshenkilön. Yhdyshenkilö oli yhteydessä sosiaalipäivystykseen klo 13:00 saaden pyynnön huolehtia perheen majoituksesta, henkisestä tuesta ja vaatetuksesta pääsiäisen ylitse. Yhdyshenkilö oli yhteydessä perheeseen tilanteen kartoittamiseksi. Klo 14:30 Yhdyshenkilö hälytti SPR:n kontin ja sopi tulevana perheen kanssa vaateostoksille. Perheen neljälle jäsenelle saatiin vaatteet, kengät jalkaan ja lapsille leluja. Perhe majoitettiin pääsiäiseksi hotelliin ja sovittiin aamupala-, päivällis- ja lounaskustannukset pääsiäisen ajalta. Perheelle annettiin henkistä tukea, ohjausta ja neuvontaa mm. pankkikortin ja ajokortin hankkimisessa sekä vakuutusasioissa. Pääsiäisen jälkeen Porin perusturva huolehti perheen majoituskustannukset samassa hotellissa vielä seuraavan viikon, kunnes saivat järjestettyä perheelle sijaisasunnon. Sijaisasunnon tilapäinen kalustus hankittiin SPR kontti-kierrätystavaratalosta. Perheellä ei ollut vakuutuksia. Sosioekonomisista syistä perheen omakotitalo korjattiin asumiskuntoon seurakunnan, kaupungin sekä SPR:n katastrofirahaston avulla. Tällä hetkellä tytön rakkain lelu on kontista saatu nalle, ja äidillä on edelleen käytössä kontista saadut kengät. Perheen isä on nykyään mukana SPR:n Porin osaston ensiapuryhmässä.

Auttaja, jolle päivystys on elämäntapa

Paidassa lukee "Ei tarte auttaa", mutta Martti Kutilaisen apua on tarvittu usein. Vuoden valtakunnallisen pelastajan huomionosoituksen saanut mies arvelee, että hänelle on vaimon kanssa sattunut merkillinen suojeluskeli: sellainen, jonka avulla he ovat monesti osuneet paikalle juuri oikeaan aikaan ja voineet olla avuksi muille. Huomioitu on ollut vuoden 2011 aikana monessa mukana, aktiivinen pelastuspalvelun harrastaja kun on. Etsintöjä osui vuoden aikana kohdalle 9, ensihuoltotehtäviä 5. Palkinnon taustat ulottuvat kuitenkin jo edelliseen vuoteen, jolloin Martti Kutilainen, Seija Kutilainen ja Mari Nikkilä pelastivat navettapalosta lehmät. Kolmikön ripeän toiminnan ansiosta yli 30-päinen karja pelastui, ja kun lopuksi palokunta toi palavasta navetasta ulos myös maatalon kissan, voitiin todeta, että yhtään eläintä ei menehtynyt.

– Oltiin kotiopäin menossa, kun nähtiin että naapurin navetasta näkyy liekit. Lähdettiin tarkastamaan, mikä tilanne on, ja huomattiin, että naapurin väki ei ole kotona. Karjakeittiö oli täynnä savua, mutta navetan takaa pääsi vielä sisään, Kutilainen kuvailee tilannetta. Navetan puolellakin oli jo savua, ja he tajusivat, että kyse on enää minuuteista, lehmät oli saatava heti ulos.

– Vasta jälkepäin katsottiin sitten kännykstä, milloin oli soitettu hätäkeskukseen, ja paljonko meillä oikeastaan oli aikaa ennen palokunnan saapumista. Kyse oli vain noin viidestätoista minuutista, mutta täytyy tosiaan sanoa, että odottavan aika on pitkä!

Tämän vartin aikana kolmikko sai talutettua suurimman osan karjasta ulos. Yhden piti päivystää ovella, etteivät jo ulos päässeet olisi palanneet takaisin.

– Siinä tilanteessa vain toimi kuin kone, kovaa menttiin, miettimiseen ei jäänyt aikaa, Kutilainen toteaa.

Navetan katto leimahti liekkeihin juuri, kun palokunta saapui. Palomiehet hakivat navetasta viimeiset neljä vasikkaa. Lähitaloista tuli väkeä avuksi, ja pelästyneitä lehmiä jahdattiin isommalla joukolla pitkin lähipeltoja. Kutilaisen seurueen pitkä yö oli ohi vasta aamukuuden paikkeilla.

Nyt naapuritalossa on jo uusi navetta, ja pelastajille on esitetty kutsu tulla tutustumaan.

– Naureskelin naapurille, että ehkä lehmät suuntaavat heti ulko-ovelle kun näkevät meidät. Varmasti muistavat!

Vapepa

Martti Kutilainen palkittiin Forssassa Vapepan alueellisessa foorumissa.

Päivystäjä ja kouluttaja

Vuonna 2011 Martti Kutilainen on ollut mukana lähes kaikissa Hämeenlinnan alueen hälytyksissä, sekä mukana kehittämässä yhteistyötä Hämeenlinnan kaupungin kanssa. Kutilainen toimii myös etsintäkouluttajana.

Alunperin hän tuli toimintaan mukaan 80-luvulla SPR:n ensiapukurssin ja ensiapuryhmän kautta. Viime vuosina pelastuspalvelu on ollut hänelle pikemminkin elämäntapa kuin harrastus.

– Vapaaehtoisuuden ajatus hiukan muuttuu, kun hommaan sitoutuu vakavissaan, myöntää Kutilainen. Hänelle ja hänen vaimolleen Seijalle Vapepa on yhteinen harrastus, hälytyksiin lähdetään useimmiten yhdessä. – Seijalla on

tärkeä osuus kannustaessaan ja osallistuessaan yhteiseen harrastukseen, ilman tätä tukea tuskin olisin Vuoden vapaaehtoinen pelastaja, hän toteaa.

Lisäksi hän kiittää hyvää ja yhteistyökykyistä Vapaaehtoisen pelastuspalvelun Hämeenlinnan paikallistoimikuntaa. Työnantajan tuki on myös erittäin tärkeä: – AinaCom oy:n kanssa on sopimus, että voin aina tarvittaessa lähteä etsintähälytyksiin.

Sopiminen ja yhteistyökuvioiden kehittäminen on muutenkin tärkeä osa Vapepa-toimintaa. – Vuoden 2011 aikana olemme Hämeenlinnassa saaneet aikaan paljon. Ensihuoltotehtävistä on tehty kaupungin kanssa sopimus. Kauppojen kanssa on sovittu, että tarpeen tullen saadaan tarvikkeita jopa yöllä.

Kiinnitä huomiota!

Martti Kutilaista mietityttävät erityisesti vanhusten katoamiset kaupunki-alueella: – Tuntuu, että ihmiset eivät kiinnitä huomiota, ja siksi tällaista pääsee tapahtumaan. Eksynyt on jopa sairaalatakki päällä kävellyt kaupungin toiselle laidalle saakka, eivätkä vastaantulijat ole reagoineet. Kutilaisella on helppo vinkki, josta voi olla paljon hyötyä:

– Itse painan aina mieleen ajan ja paikan, jos näen jotakin erikoista, esimerkiksi ihmisen säähän nähden väärässä vaatetuksessa. Havain-

noista voi olla viranomaisille paljon apua. Päivystysviikkoja Martti Kutilaiselle kertyy noin 10 vuodessa. Muutenkin hänellä on aina puhelin käsillä ja auki. Aina valmiina lähtöön. Vielä ei ole tullut ylivoimaista tilannetta vastaan.

– Voi tietysti olla, että aina ei osaa toimia oikein, mutta sellaista oloa ei ole tullut, että tätä en halua tehdä.

Kutilaisen pariskunnalla on oma tehokas debriefing-tapansa tehtävien jälkeen.

– Saunotaan ja keskustellaan tilanne läpi. Siinä rauhoitutaan.

Vuoden maakunnalliset pelastajat 2011:

Jokilaakson Radiokerho ry,
Keski-Suomi

Katja Koukkari, Satakunta

Jari Seppälä, Lappi

Eija Siniluoto,

Pohjois-Pohjanmaa ja Kainuu

Pentti Kuokkanen, Pohjois-Karjala

Ilona Hatakka, Pohjois-Karjala

Vapepan jäsenjärjestöt vuoden 2011 lopussa

Valmiusjärjestöt:

Autoliitto
Finlands Svenska Marthaförbund
Folkhälsan
Johanniitat
Maa- ja kotitalousnaisten Keskus
Maanpuolustuskiltojen liitto ry
Maanpuolustuskoulutusyhdistys
Maanpuolustusnaisten Liitto ry
Mannerheimin Lastensuojeluliitto
Marttaliitto
Metsästäjien Keskusjärjestö
Reserviläisliitto
SF-Caravan ry
Sukeltajaliitto ry
Suomen Kylätoiminta ry
Suomen Latu
Suomen Lentopelastusseura
Suomen Liikunta ja Urheilu SLU
Suomen Meripelastusseura
Suomen Metsästäjäliitto
Suomen Mielenterveysseura
Suomen Moottoriliitto ry
Suomen Palveluskoiraliitto
Suomen Partiolaiset
Suomen Pelastusalan Keskusjärjestö SPEK
Suomen Pelastuskoiraliitto
Suomen Punainen Risti
Suomen Radioamatööriliitto ry
Suomen Reserviupseeriliitto
Suomen Sinibaretiliitto
Suomen Taksiliitto
Suomen Tiepalvelumiehet STM r.y.
Suomen Tiepalvelumiesliitto r.y.
Suomen Työväen Urheiluliitto TUL
Suomen Uimaopetus- ja Hengenpelastusliitto
Suomen Veneilyliitto
Veteraanisuunnistajat
WWF Suomi

Toimintaa tukevat järjestöt:

Elinkeinoelämän keskusliitto EK
Metsätalouden kehittämiskeskus Tapio
NADA Suomi / Finland ry
Naisjärjestöjen Keskusliitto
Naisten Valmiusliitto ry
Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK
Suomen Humanitaarisen Oikeuden Seura
Suomen Kuntaliitto
Suomen Lääkäriliitto
Suomen Osuuskauppojen Keskuskunta
Työturvallisuuskeskus TTK

Valmiuspäälliköt vuonna 2011

Helsingin ja Uudenmaan piiri ja
maakuntatoimikunta
Jarmo Hollstein, 0400 465 162

Hämeen piiri ja maakuntatoimikunta
Ari Saarinen / Martti Tuimala,
040 588 5780

Kaakkois-Suomen piiri, Etelä-Savon ja
Kaakkois-Suomen maakuntatoimikunnat
Eila Siira, 0400 965 407

Lapin piiri ja maakuntatoimikunta
Hannu Patjas / Sirkka-Liisa Oinaala,
0400 391 868

Länsi-Suomen piiri, Keski-Suomen ja
Keski-pohjanmaan maakuntatoimikunnat
Tave Rautiainen, 0400 263 447

Länsi-Suomen piiri, Österbotten ja Etelä-
Pohjanmaan maakuntatoimikunnat
Rolf Sund, 0400 263 448

Oulun piiri ja Pohjois-Pohjanmaa ja
Kainuun maakuntatoimikunta
Markku Grip, 0400 137 037

Satakunnan piiri ja maakuntatoimikunta
Kari Petäjä, 0400 322 191

Savo-Karjalan piiri, Pohjois-Savon ja
Pohjois-Karjalan maakuntatoimikunnat
Esa Pääkkönen, 0400 648 268

Varsinais-Suomen piiri ja
maakuntatoimikunta
Tommi Virtanen, 0400 127 152

Åbolands distrikt
Marjatta Alakahri / Yrsa Wilén,
040 702 0510

Ålands distrikt och landskapskommitté
Andreas Karlsson / Stefan Simonsen
040 834 3104

Vapepa-koordinaattori
Jari Honkanen 040 179 4391

Valmiuskoulutussuunnittelija
Jukka-Pekka Kaasinen 040 522 8114